

LATVIJAS INTERNETA ZIŅU PORTĀLU KOMENTĒTĀJU VERBĀLĀS AGRESIVITĀTES LĪMENIS COVID-19 PANDĒMIJAS LAIKĀ (2020–2021)

Anda Rožukalne ir Rīgas Stradiņa universitātes profesore un Komunikācijas fakultātes dekāne. Daudzu mediju kvalitātei, žurnālistikas attīstībai un mediju sistēmai veltītu publikāciju autore. Uzrakstījusi monogrāfiju par Latvijas mediju īpašniekiem un to vietu mediju sistēmā *Kam pieder Latvijas mediji?* (2013). Pārstāvējusi Latviju projektā *European Media Pluralism Monitor* (2015–2021). Strādāja Eiropas Komisijas (EK) Augsta līmeņa ekspertu grupā jautājumos par viltus ziņām un dezinformāciju tīmeklī (2018). Pētniecības intereses ir saistītas ar žurnālistikas vērtībām, inovatīvām mediju auditorijas izpētes metodēm, mediju regulāciju. Vadīja pētniecības apakšprojektus valsts pētījumu programmā *Dzīve ar Covid-19* (2020). Daļa no tajā savāktajiem datiem apkopoti šajā rakstā. Pārstāv Latvijas komunikācijas pētnieku grupu *Apvārsnis 2020* projektā *MEDIADELCOM*; tā uzmanības centrā ir ar plašsaziņas medijiem saistīto risku un iespēju novērtējums Eiropas mediju telpā.

Raksturvārdi: Covid-19, verbālā agresivitāte, interneta ziņu portāli, digitālā publikācija sfēra, Interneta agresivitātes indekss.

Ievads

Covid-19 pandēmijas gada nestās pārmaiņas Latvijas iedzīvotāju ikdienā jau pirmajos pandēmijas mēnešos 2020. gada pirmajā pusē lika runāt par dažāda veida sekām. Publiski arvien biežāk tika minēts epidemioloģisko ierobežojumu, neskaidrības, nedrošības radīta sabiedrības neapmierinātība un tās izraisītas reakcijas – protesti, pandēmijas bīstamības noliegums, dusmas pret ierobežojumu pārkāpējiem vai ierobežojumu aizstāvjiem, neuzticēšanās valdībai un citām atbildīgām institūcijām¹, pieauga neuzticēšanās valdības darbam un medijiem.

Covid-19 pandēmijas laikā mediji ir galvenais avots, ar kura palīdzību iedzīvotāji saņem informāciju², pieaugoša loma ir tīmekļa medijiem, kas nodrošina sekošanu nozīmīgiem notikumiem reālajā laikā. Latvijas iedzīvotājiem

no pandēmijas pirmajām dienām tika piedāvāta informācija par dažādiem aspektiem, kas saistīti ar pandēmijas norisi. Pandēmijas sākumā pieauga iedzīvotāju interese par ziņām, ievērojams auditorijas pieaugums bija interneta medijiem³. Jau pandēmijas pirmā gada otrajā pusē tika konstatēts salīdzinoši augsts sabiedrības nogurums no ziņām. Pandēmijas ziņas tika identificētas kā tādas, kuras izraisa apjukumu, bezspēcību, nedrošības izjūtu, vienaldzību⁴. Sabiedriskās domas aptaujas sniedza informāciju, ka pandēmijas apstākļi ietekmē daudzu cilvēku emocionālo labsajūtu⁵, ka mainās sabiedrības satraukums par Covid-19 slimības bīstamību⁶.

Tik neparastos apstākļos ir būtiski saprast, kā novērtēt sabiedrības noskaņojumu, tā dinamiku. RSU izveidotais pētniecības rīks

¹ Kleinberga et al. 2020, 132; Rožukalne et al. 2020b, 168.

² Stainback et al. 2020, 2.

³ Gemius 2020.

⁴ Rožukalne et al. 2020a, 165.

⁵ Kantar 2020.

⁶ Kantar 2021.

*Interneta agresivitātes indekss (IAI)*⁷ paredzēts komentāru satura agresivitātes mērīšanai. Apkopojot datus par komentētāju uzvedību, komentāru saturu un tā saikni ar ziņu saturu, pastāvīgi tiek vērtēts agresivitātes līmenis komentāru telpā. Pētījuma instruments sniedz ieguldījumu sabiedrības noskaņojuma⁸ (angl. *sentiment analysis*) pētniecībā tīmekļa vidē. Ņemot vērā datu apjomu (raksta tapšanas laikā vairāk nekā 25 miljoni lietotāju komentāru), iespējams izdarīt secinājumus ne tikai par komentētāju izteikto attieksmi, bet arī interneta lietotāju noskaņojumu konkrētā laika posmā vai par noteiktiem jautājumiem.

Ievērojot pandēmijas apstākļu radītās izmaiņas sabiedrības un indivīdu ikdienas dzīvē, šī pētījuma pamatā ir pieņēmums, ka pandēmijas radītās grūtības un ar pandēmijas norisēm saistītā ziņu plūsma palielina sabiedrības agresivitātes līmeni un to iespējams fiksēt IAI datus, analizējot ziņu portālu lietotāju komentāru saturu. Pētījumā ziņu portālu komentāru datu uzrādītais verbālās agresivitātes līmenis konceptualizēts kā tāds, kas atspoguļo interneta lietotāju kopējo noskaņojumu un daļēji parāda arī sabiedrības noskaņojumu (Latvijā vairāk nekā 80% iedzīvotāju regulāri izmanto internetu⁹). Pētījumā nav analizēta verbālā agresivitāte, kas saistīta ar Covid-19 ziņām, pieņemot, ka portālu lietotāju attieksme, ja to ietekmējusi pandēmijas laika realitāte, tiks izteikta tīmeklī, reaģējot uz jebkāda satura ziņām.

Pētījumā izvirzīta hipotēze, ka, ielgstot pandēmijai, pieaugot grūtībām, kas jāpārvar katram indivīdam un sabiedrībai kopumā, pieaug sabiedrības agresivitātes līmenis. To iespējams fiksēt, analizējot IAI datus.

Lai to noskaidrotu, izvirzīti šādi pētnieciskie jautājumi:

1. Kāds ir *Interneta agresivitātes indeksa* identifikētais interneta komentētāju agresivitātes līmenis gada laikā kopš pandēmijas sākuma 2020. gada martā līdz otrās ārkārtas situācijas beigām 2021. gada aprīlī?
2. Kāds ir interneta komentētāju agresivitātes līmenis latviešu un krievu valodas

⁷ Barometrs 2021.

⁸ Salter-Townshend, Murphy 2014.

⁹ Centrālā statistikas pārvalde 2020.

komentāru vidē katrā no diviem ārkārtas situācijas periodiem?

Lai atbildētu uz pētījuma jautājumiem, tālāk rakstā piedāvāta teorētiska diskusija par komentāru lomu digitālo mediju saturā, definēta verbālā agresivitāte, aprakstīta pētījuma metode un iegūtie dati.

Interneta komentāri un digitālā publiskā sfēra

Ziņu un cita veida informācijas komentēšana kā auditorijas iesaiste diskusijās par nozīmīgiem sabiedriski politiskiem jautājumiem ir viens no nozīmīgākajiem mediētas komunikācijas fenomeniem, ar ko sastopas sabiedrības visās pasaulē. Komentāri ir daļa no auditorijas aktivitātes izpausmēm mijiedarbībā ar saņemto ziņu vai citiem auditorijas pārstāvjiem, komentāri ir daļa no līdzdalības kultūras¹⁰, kas izmainījusi mediju auditorijas uzvedību. Iespējas reaģēt uz mediju saturu pārveidojusi varas attiecības starp mediju sniegto informāciju un tās saņēmēju, jo palielina auditorijas lomu publiskās informācijas radīšanas procesā. Komentāri dod iespēju miljoniem tīmekļa mediju lietotāju dalīties ar savām domām un izteikt savu personību¹¹, paust pārliecību vai emocijas, izklaidēties¹², piedalīties diskusijās. Komentēšana palīdz auditorijas pārstāvjiem interpretēt žurnālistu veidoto saturu, apliecināt savu sociālo identitāti, nodarboties ar “vārtu vērošanu”, kā Aske Kammer (*Aske Kammer*) raksturo līdzdalību diskusijās vai metadiskusijās¹³, to vērtējot kā pretēju žurnālistu “vārtu sargāšanas” funkcijai. Komentāru rakstīšanu ietekmē komentētāju zināšanas par ziņās apskatīto tēmu un izpratne par iespēju sniegt savu ieguldījumu konkrētā diskusijā¹⁴.

Tiešsaistes komunikācijas vidē ziņu komentēšana notiek gandrīz vienlaikus ar ziņu publicēšanas laiku. Komentētāji reaģē gan anonīmi, gan atklājot savu identitāti un komentē visus ar ziņām saistītos aspektus – ziņu saturu, žurnālistikas kvalitāti, citu komentētāju

¹⁰ Jenkins et al. 2009, 9.

¹¹ Barnes et al. 2018

¹² Spyridou 2019, 830.

¹³ Kammer 2013, 121.

¹⁴ Soffer 2017, 783; Weber 2014, 944.

reakcijas. Komentāri palīdz ātri saprast ziņas interpretāciju, tos var nosaukt par īscekļiem starp ziņu saturu un viedokļa veidošanu¹⁵. Komentāri ziņu portālos parāda gan to, kāda uzmanība veltīta ziņām¹⁶, gan to, kādi ziņu temati ir būtiski auditorijai, gan to, kādā līmenī auditorija līdzdarbojas mediju satura veidošanas procesā¹⁷.

Auditorijas komentāri paplašina medija darbības funkcijas un arī attīsta diskusijas¹⁸ par sabiedrībai nozīmīgām problēmām. Sniedzot iespēju ziņu mediju lietotājiem brīvi pievienoties domu apmaiņai, tīmekļa mediju komentāru vide raksturo mūsdienu digitālo publisko sfēru. Tā ir vienlaikus līdzīga un atšķirīga no Jirgena Hābermāsa¹⁹ definētās publiskās sfēras, kurā satiekas dažādu sabiedrības grupu pārstāvji un diskutē par sabiedriski politiskiem jautājumiem, lai ietekmētu lēmumu pieņemšanu. Digitālajai publiskajai sfērai nav nepieciešama fiziska atrašanās vieta. Atšķirībā no Jirgena Hābermāsa publiskās sfēras²⁰, digitālā publiskā sfēra raksturota kā fragmentēta, daudzveidīgāka, tā ir heterogēna no auditoriju, satura un tehnoloģisko iespēju viedokļa. Tā ietver daudz lielāku dalībnieku skaitu un mainīgumu. Digitālajā publiskajā sfērā vienlaikus mijiedarbojas dažādu grupu pārstāvji, tajā saplūst sabiedriski nozīmīga un personiska informācija, tās kvalitāti un dalībnieku iesaistes līmeni raksturo tehnoloģisko rīku attīstība²¹.

Verbālo agresivitāti tīmekļa diskusiju vidē rada auditorija. Tās pārstāvji vēlas gan diskutēt par ziņu tematiem, gan emocionāli uz tiem reaģēt, bieži nespējot pievienoties racionālai diskusijai²². Komentāru vidē iespējamā lietotāju anonimitāte nodara kaitējumu diskusiju kvalitātei, jo samazina iesaistīto atbildīgumu un palielina rupjību, nepieklājību. Tā rada arī atsvešinātību starp diskusijā iesaistītajiem

dalībniekiem²³. Vienlaikus jāatzīst, ka digitālo sabiedrisko domu raksturo gan racionāls, gan emocionāls un tostarp agresīvs saturs.

Verbālā agresivitāte digitālajā vidē

Tīmekļa auditorijas pārstāvju komentāru saturs un raksturs jau visai neilgu laiku pēc komentēšanas iespēju rašanās lika pārskatīt iepriekš izteiktos pieņēmumus, ka interneta komentētāji sniegs pozitīvu ieguldījumu diskusiju kvalitātes un daudzveidības nodrošināšanā, veidojot demokrātiskai domu apmaiņai piemērotu vidi. Tā vietā tīmekļa ziņu portālu lietotājiem un pētniekiem nācās sastapties ar rupjību, agresivitāti, nepieklājību²⁴, cieņas un goda aizskaršanu, neslavas celšanu, verbāliem uzbrukumiem, ziņās pieminēto cilvēku vai sabiedrības grupu diskrimināciju, jebkādu zināmu vai tīmekļa vidē definētu uzvedības normu pārkāpšanu²⁵. Šie procesi gan apgrūtināja lielāka komentētāja skaita iesaisti, gan lika redakcijām investēt resursus komentāru rediģēšanā, veidojot arī pašregulācijas noteikumus, jo tīmekļa mediju lietotāji biežāk komentē ziņas, pret kuru saturu tiem ir negatīva attieksme²⁶.

Verbālo agresivitāti var definēt kā aizskarošu, nievājošu, diskriminējošu un naidīgu izteikumu vēršanu pret ziņu saturu, autoriem vai citiem komentētājiem. Verbālo agresivitāti identificē ar pieklājības noteikumu, normu, standartu neievērošanu, vulgaritāti²⁷.

Verbālu agresivitāti var izraisīt individuālas vērtības, ideoloģiskie uzskati²⁸. Tā var palielināties, ja digitālo mediju lietotāji diskutē par ļoti svarīgiem un pretrunīgiem ziņu tematiem, par kuriem sabiedrībā pastāv dažādi viedokļi²⁹.

¹⁵ Kumpel, Unkel 2019, 4.

¹⁶ Kalogeropoulos et al. 2017, 3.

¹⁷ Masip et al. 2018, 302; Juarez Miro 2020, 4.

¹⁸ Weber 2014, 952; Masip et al. 2018, 303; Miller et al. 2016, 139.

¹⁹ Habermas 1989, 27.

²⁰ Rauchfleisch 2017, 3.

²¹ Ruiz et al. 2011, 463.

²² Turpat, 464–465.

²³ McDermott 2018, 189; Kalogeropoulos et al. 2017, 3.

²⁴ Luck, Nardi, 2019, 3014.

²⁵ Naab et al. 2018, 779.

²⁶ Miller et al. 2016, 141.

²⁷ Wilhelm et al. 2020, 922–923; Naab et al. 2018, 779.

²⁸ Su et al. 2018, 3693–3695.

²⁹ Humprecht et al. 2020, 9.

Pētījuma metode un dati

Lai atbildētu uz pētījuma jautājumiem, izmantoti digitālās pētniecības rīka – Interneta agresivitātes indeksa (IAI) – dati. IAI izveidots, lai analizētu lietotāju agresivitātes izpausmes internetā. Pētījuma instrumenta izveidošanas mērķis ir fiksēt sabiedrības noskaņojumu digitālajā vidē, vērtējot attiecības starp piedāvāto saturu un lietotāju attieksmi. IAI darbības pamatā ir programmatūra, kuras veidošanā piedalās LU Mākslīgā intelekta laboratorijas pētnieki. Tā kodē un analizē trīs lielāko ziņu portālu – *Delfi.lv*, *TVnet.lv* un *Apollo.lv* – lietotāju komentārus. Analīzes pamatā ir vairākas datu grupas: atslēgvārdi, to agresivitātes pakāpe jeb svāri, proti, tiek atšķirīgi vērtēti ļoti agresīvi, vidēji un viegli agresīvi vārdi. IAI dati iedalīti vienpadsmit kategorijās: diskriminējoši vārdi, lamu vārdi, netaisnību apzīmējoši vārdi, aicinājums uz vardarbību, agresīvas darbības, simboliska, ar agresivitāti saistīta personība, agresivitātes asociācijas, ar agresivitāti saistīti militāri termini, apsūdzība, ar agresivitāti saistītas emocijas, nodevība. IAI komentāru agresivitātes līmeni nosaka pēc šādas formulas: agresīvo vārdu skaits tiek reizināts ar vārdu svaru, un iegūto summu dala ar kopējo vārdu skaitu, kas izmantots katras konkrētās dienas lasītāju komentāros.

Izmantojot Interneta agresivitātes indeksu, ir iespējams noteikt visagresīvāk komentētās portālu ziņas, tajās izmantotos atslēgvārdus, to skaitu un portālu komentētāju skaitu. Programmatūra analizē pilnu komentāru saturu. Pašreizējā IAI datu kopa sastāv no aptuveni 25,18 miljoniem komentāru un aptuveni 1,37 miljoniem rakstu³⁰.

Šajā pētījumā Latvijas sabiedrības noskaņojuma atklāšanai izmantoti šādi IAI kvantitatīvie dati latviešu un krievu valodā laika posmā no pirmās ārkārtējās situācijas sākuma 2020. gada 12. martā līdz otrās ārkārtējās situācijas beigām 2021. gada 26. aprīlī: vidējais agresivitātes līmenis visā periodā un katrā ārkārtējās situācijas periodā, kopējā agresivitātes tendence un tendence, ņemot vērā atslēgvārdu svarus.

Lai noteiktu vidējo agresivitātes vērtību tendenču grafikos, to aprēķina šādi: pirmkārt, tiek aprēķināts potenciālo agresīvo atslēgvārdu kopējais relatīvais biežums katram datumam, kopējo atslēgvārdu gadījumu skaitu dalot ar kopējo vārdu skaitu attiecīgajā datumā. Tomēr tas rada diezgan haotisku ainu ar daudzām virsotnēm, kas apzīmē agresivitātes kāpumus un kritumus. Tādēļ, otrkārt, tiek izlīdzināts tendenču grafiks, aprēķinot vidējo mainīgo vērtību katram datumam. Mainīgā vidējā vērtība ir 7 dienas, ņemot vērā 3 dienas pirms konkrētā datuma un 3 dienas pēc tā.

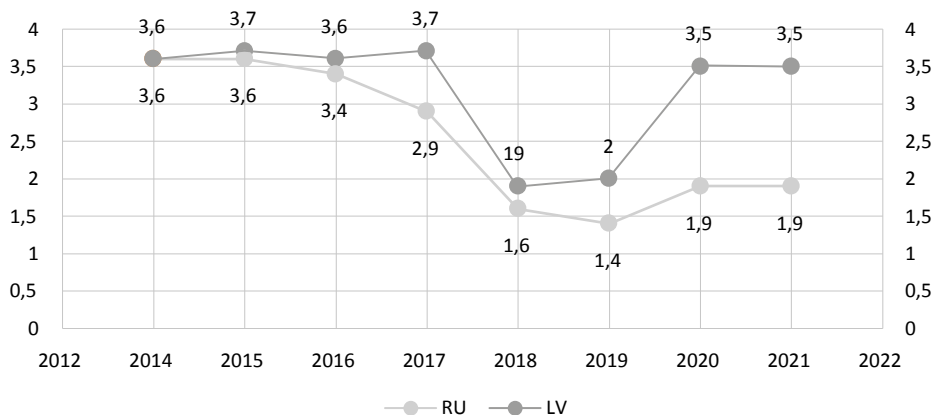
Pētījuma rezultāti

Lai novērtētu kopējo vidējo agresivitātes līmeni Latvijas lielāko ziņu portālu komentāru sadaļā, vispirms sniegts IAI apkopotā agresivitātes vidējā līmeņa datu apkopojums no 2014. gada līdz 2021. gadam. Šie dati ļauj spriest par to, vai pandēmijas periodā vērojamas izmaiņas agresivitātes vidējās vērtības datos latviešu (LV) un krievu (RU) valodas komentāru vidē.

Dati rāda (1. attēls), ka vairāk nekā piecu gadu laikā (2021. gada dati atspoguļoti līdz 13.05.2021; 2018. gadā tehnisku iemeslu dēļ pieejama tikai daļa datu) IAI fiksētā agresivitātes vidējā vērtība visos gados, par kuriem pieejami salīdzināmi dati, bijusi augstāka par 3,5. Krievu valodas komentāru vidē tā gandrīz visā periodā (izņemot 2014. gadu) bijusi zemāka par latviešu valodas komentāru vidē fiksēto līmeni. Datu vākšanas periodā ir mainījušies gan tehnoloģiskie rādītāji portālos un iespējas fiksēt komentārus, gan komentēšanas noteikumi, kas saistīti ar lietotāju reģistrēšanos, tomēr kopējie dati ir salīdzinoši stabili.

Laikā no 2014. gada līdz 2016. gadam latviešu un krievu valodas komentāru vidē ir līdzīga lietotāju agresivitātes vidējā vērtība. 2020. gadā un 2021. gada pirmajā pusē, proti, Covid-19 pandēmijas periodā, komentāri latviešu valodas vidē uzrāda nedaudz zemāku, bet iepriekšējo gadu datiem tuvu agresivitātes vidējo vērtību (3,5), krievu valodas komentāru vidē tā ir daudz zemāka – 1,9. Krievu valodas portālu vietnēs ir ievērojami mazāks komentāru skaits, komentētāji lieto mazāk agresīvu vārdu un izmanto vārdus ar salīdzinoši

³⁰ Barometrs 2021.

1. attēls. IAI uzrādītā komentētāju agresivitātes vidējā vērtība (2014.–2021. g. maijs)

zemāku agresivitātes svaru, tātad krievu valodas komentāri ir ar zemāku agresivitātes vidējo līmeni.

Tālākie dati attiecas uz pētījuma periodu no 2020. gada 12. marta līdz 2021. gada 26. aprīlim, kā arī uz abiem ārkārtējās situācijas periodiem (no 12.03.2020. līdz 09.06.2020.; no 09.11.2021. līdz 26.04.2021.).

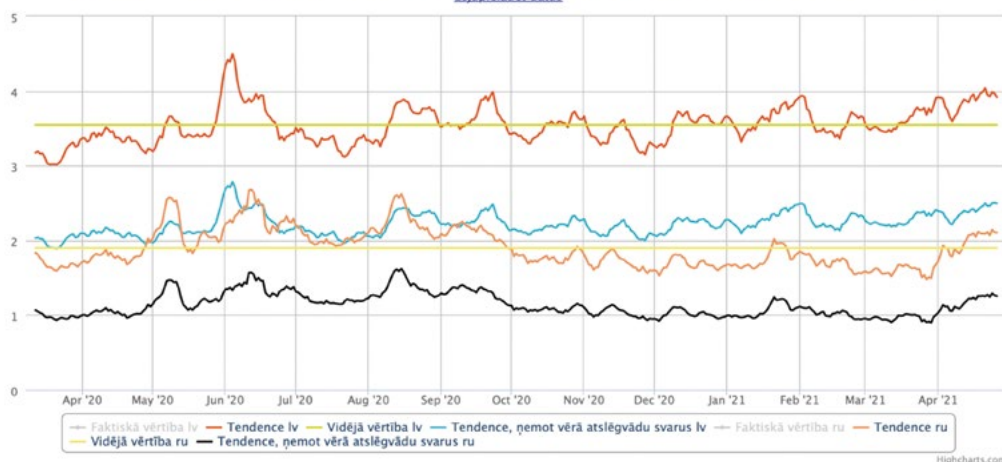
Pandēmijas laikā no 2020. gada sākuma līdz 2021. gada sākumam agresivitātes vidējā vērtība (2. attēls) ir 3,5 latviešu valodas komentāru vidē (zaļgandzeltenā līnija) un 1,9 krievu valodas komentāru vidē (dzeltenā līnija). Tendence apzīmē agresivitātes līmeni katrā minētā perioda dienā. Tendences dati rāda, ka IAI fiksētā komentētāju agresivitāte latviešu valodas komentāru vidē (sarkanā līnija) ir zemāka par vidējo 2020. gada martā un aprīlī, jūlijā, oktobrī, novembrī, 2021. gada februārī un martā. Tendence (sarkanā līnija) ir augstāka par agresivitātes vidējo vērtību dažas dienas 2020. gada maijā, lielāko daļu dienu 2020. gada jūnijā, augustā, septembrī, decembrī, 2021. gada janvārī un aprīlī. Tā bijusi no 3 līdz 4,5 visā periodā, visaugstāko līmeni 4,5 sasniedzot 2020. gada 4. jūnijā. Tendence, kas atspoguļo atslēgvārdu svarus (tirkīz zilā līnija) jeb komentāru tekstā fiksēto agresivitātes līmeni, atspoguļo kopējās tendences likni, tā bijusi no 1,9 līdz 2,7 visā periodā.

IAI fiksētā komentētāju agresivitāte krievu valodas komentāru vidē, ko apzīmē tendence (oranžā līnija), ir zemāka par vidējo 2020. gada

martā un aprīlī, jūlijā, oktobrī, novembrī, decembrī un 2021. gada sākuma mēnešos līdz aprīļa sākumam. Tendence ir augstāka par vidējo vērtību 2020. gada maijā, jūnijā, augustā, septembrī, decembrī, dažas dienas 2021. gada janvārī un lielāko daļu no dienām aprīlī. Tā bijusi no 1,4 līdz 2,7 visā periodā, visaugstāko līmeni 2,7 sasniedzot 2020. gada 12. jūnijā. Atslēgvārdu svaros balstītie dati (melnā līnija) rāda, ka šī tendence svārstās robežās no 0,8 līdz 1,6, augstāko rādītāju sasniedzot 2020. gada 15. augustā.

3. un 4. attēlā apkopotie dati sniedz detalizētu informāciju, vai auditorijas agresivitāte komentāru vidē atšķiras abu ārkārtas situāciju laikā. Pirmajā periodā 2020. gada pirmajos trīs mēnešos (3. attēls) komentētāju agresivitātes vidējā vērtība ir nedaudz zemāka (3,4) par visā pētījuma periodā fiksēto vidējo vērtību (3,5) latviešu valodas komentāru vidē, bet nemainīga (1,9) krievu valodas komentāru vidē. Tendence parāda, ka pirmajā periodā latviski rakstošo komentētāju agresivitāte bijusi augstāka par vidējo vērtību tikai vienā datumā aprīlī, dažas dienas maijā, augstāko līmeni sasniedzot perioda beigās jūnija sākumā, svārstoties starp 3,0 zemākajā punktā līdz 4,5 augstākajā punktā šajā periodā. Savukārt tendence, kurā fiksēti atslēgvārdu svāri, rāda, ka latviešu valodas vidē tā bijusi 1,9 zemākajā punktā un 2,8 augstākajā. Tātad abu tendenču dati latviešu valodas komentāru vidē neatšķiras no kopējā periodā fiksētā agresivitātes līmeņa.

1. grafiks. Potenciāli agresīvo vārdlietojumu īpatsvars, analizējot ziņu portālu komentārus kā vienotu datu kopu [Lejupielādēt datus](#)

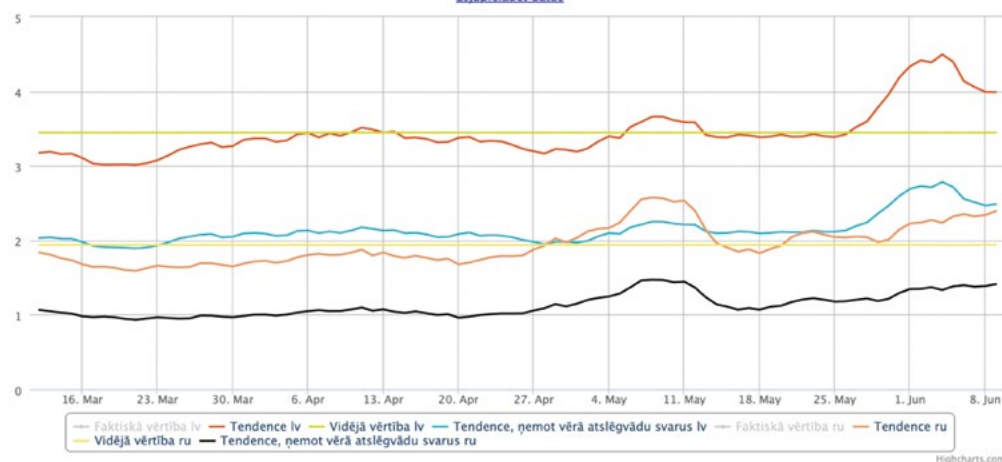

2. attēls. Visa pandēmijas perioda IAI dati: vidējā vērtība, agresivitātes tendence un tendence, ņemot vērā atslēgvārdu svaru latviešu (LV) un krievu (RU) valodā

Krieviski rakstīto komentāru tendences dati rāda, ka pirmajā ārkārtas situācijā lielāko daļu laika komentētāju agresivitāte nav pārsniegusi vidējo vērtību (1,9), tā pieaugusi maija sākumā un jūnija sākumā, visā periodā svārstoties no 1,6 līdz 2,6. Tendence, kurā fiksēti atslēgvārdu svāri, rāda, ka krievu valodas komentāru vidē

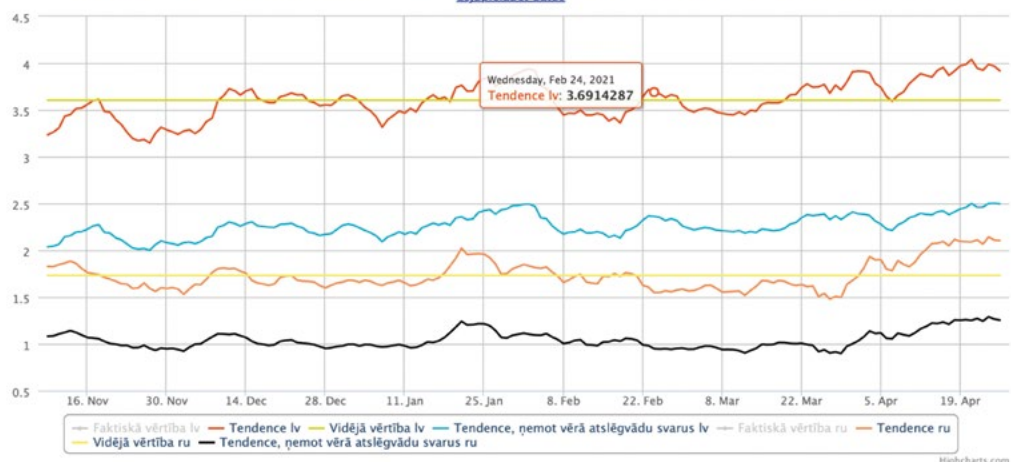
tā bijusi 0,9 zemākajā punktā un 1,4 augstākajā punktā. Tas nozīmē, ka arī krievu valodas komentāru vidē IAI dati par pirmo ārkārtas situāciju kopumā sakrīt ar visa perioda datiem, uzrādot nedaudz augstāku līmeni (0,9) pirmās ārkārtas situācijas perioda sākumā un nedaudz zemāku līmeni (1,4) perioda beigās.

1. grafiks. Potenciāli agresīvo vārdlietojumu īpatsvars, analizējot ziņu portālu komentārus kā vienotu datu kopu [Lejupielādēt datus](#)

3. attēls. IAI dati pirmajā ārkārtas situācijas periodā (no 12.03.2020. līdz 09.06.2020.)

1. grafiks. Potenciāli agresīvo vārdlietojumu īpatsvars, analizējot ziņu portālu komentārus kā vienotu datu kopu [Lejupielādēt datus](#)

4. attēls. IAI dati otrajā ārkārtas situācijas periodā (no 09.11.2020. līdz 26.04.2021.)

Otrajā ārkārtējās situācijas periodā 2020. gada beigās un 2021. gada sākumā (4. attēls) komentētāju agresivitātes vidējā vērtība ir augstāka (3,6) par visā pētījuma periodā fiksēto vidējo vērtību (3,5) latviešu valodas komentāru vidē, bet zemāka (1,7) krievu valodas komentāru vidē (vidējā visā periodā – 1,9). Tendences dati rāda, ka otrajā periodā latviešu valodā rakstošo komentētāju agresivitāte bijusi augstāka par vidējo vērtību visos perioda mēnešos, augstāko līmeni sasniedzot perioda beigās 21. aprīlī, svārstoties

starp 3,1 zemākajā punktā līdz 4,0 augstākajā punktā šajā periodā. Savukārt tendence, kurā fiksēti atslēgvārdu svāri, rāda, ka latviešu valodas komentāru vidē tā bijusi 2,0 zemākajā punktā un 2,5 augstākajā punktā.

Krievu valodas komentāru tendences dati rāda, ka otrajā ārkārtas situācijā lielāko daļu laika komentētāju agresivitāte nav pārsniegusi vidējo vērtību (1,7), tā pieaugusi dažas dienas perioda sākumā novembrī, decembrī, 2021. gada janvārī un ievērojami augusi aprīlī, visā periodā svārstoties no 1,4 līdz 2,1.

Tabula. IAI datu salīdzinājums

	Visā periodā	Pirmajā ārkārtējās situācijas periodā	Otrajā ārkārtējās situācijas periodā
Vidējā vērtība LV	3,5	3,4	3,6
Vidējā vērtība RU	1,9	1,9	1,7
Tendence LV	3,0–4,5	3,0–4,5	3,1–4,0
Tendence RU	1,4–2,7	1,6–2,6	1,4–2,1
Tendence, ņemot vērā atslēgvārdu svarus LV	1,9–2,7	1,9–2,8	2,0–2,5
Tendence, ņemot vērā atslēgvārdu svarus RU	0,8–1,6	0,9–1,4	0,9–1,3

Tendence, kurā fiksēti atslēgvārdu svāri, rāda, ka krievu valodas komentāru vidē tā bijusi 0,9 zemākajā punktā un 1,3 augstākajā punktā.

Lai varētu pārskatāmāk prezentēt un salīdzināt IAI datus visos šī pētījuma periodos, izveidota tabula. Dati rāda, ka vidējā agresivitātes vērtība nedaudz izmainījās gan pirmās, gan otrās ārkārtējās situācijas laikā: 2020. gada sākumā tā bija zemāka (latviski rakstītos komentāros) vai nemainīga (krievu valodas komentāru vidē), otrajā periodā tā pieauga latviešu, bet samazinājās krievu valodas komentāru vidē. Tendences analīze parāda, ka agresivitātes izpausmes neatšķiras no kopējā perioda datiem pirmajā periodā, bet samazinās (ņemot vērā agresīvo vārdu skaitu un to agresivitātes līmeni) otrajā periodā latviski rakstītajos komentāros. Krievu valodas komentāru vidē verbālās agresivitātes līmenis pēc dažādiem rādītājiem ir būtībā nemainīgs, tas ir ievērojami zemāks, vērtējot pēc agresivitātes kāpuma periodiem.

Secinājumi

Lai gan IAI dati ļauj fiksēt ziņu mediju saturs un portālu lietotāju reakciju mijiedarbību, šī pētījuma uzmanības centrā ir jautājums par vispārējo sabiedrības vai vismaz ziņu portālu lietotāju noskaņojumu, ko var fiksēt, analizējot liela apjoma datus.

Atbildes uz pētījuma jautājumiem:

1. Kāds ir *Interneta agresivitātes indeksa* (IAI) identificētais interneta komentētāju agresivitātes līmenis gada laikā kopš pandēmijas sākuma 2020. gada martā līdz otrās ārkārtas situācijas beigām 2021. gada aprīlī?

Salīdzinot pēdējo piecu gadu IAI datus ar pandēmijas perioda datiem, kopējā agresivitātes vidējā vērtība ir līdzīga vai nedaudz zemāka latviešu valodas komentāru vidē un ievērojami zemāka krievu valodas komentāru vidē. Tas nozīmē, ka ziņu portālu lietotāji joprojām izsaka agresīvus komentārus, izmanto agresīvus vārdus, tomēr pandēmijas gada laikā nav bijušas komentētāju noskaņojuma un verbālās agresivitātes nozīmīgas izmaiņas. (Šis secinājums izdarīts, ņemot vērā tehniskās problēmas ar datiem 2018. gadā, secinājumi izdarīti par gadiem, kad bija pieejams līdzīgs datu apjoms.)

2. Kāds ir interneta komentētāju agresivitātes līmenis latviešu un krievu valodas komentāru vidē katrā no diviem ārkārtas situācijas periodiem?

Latviski rakstīto komentāru dati rāda, ka pirmajā ārkārtējās situācijas laikā agresivitātes vidējā vērtība bija zemāka, bet otrajā tā bija augstāka par vidējo visā periodā. Salīdzinot tendenču datus un ņemot vērā atslēgvārdu tendences, var secināt, ka pirmajā ārkārtējās situācijas periodā datumos, kad bija visvairāk agresīvu komentāru, tika lietoti salīdzinoši agresīvāki vārdi nekā otrajā ārkārtējās situācijas periodā, kurā agresīvo komentāru skaits bija augstāks, bet verbālā agresivitāte jeb valodas naidīgums – zemāks.

Pētījuma laikā latviski un krieviski rakstošo komentētāju agresivitātes līmenis ir atšķirīgs. Lai gan sakrīt abu šo valodu grupu komentētāju agresivitātes dati 2020. gada maijā un jūnijā, tomēr tie ir atšķirīgi 2020. gada nogalē un 2021. gada sākumā, kad bija izsludināta otrā ārkārtējā situācija Latvijā. Latviski rakstošo komentētāju agresivitātes līmenis otrās ārkārtējās situācijas laikā ir pieaudzis. Krievu valodas portālu vides komentētāji 2002. gada beigās un 2021. gada pirmajos mēnešos ievērojami retāk un mazāk agresīvi komentējuši ziņas.

Krievu komentāru agresivitātes vidējā vērtība otrajā periodā ir zemāka, tātad ir mazāk agresīvu komentāru, otrajā periodā ir fiksēti mazāk agresīvi komentāri un arī komentāros izmantoto vārdu agresivitātes līmenis ir zemāks.

Arī citi pētījumi, kuros izmantoti citi IAI³¹ dati, pierāda, ka pandēmijas laika pārmaiņas un grūtības nav veicinājušas ievērojamu verbālās agresivitātes pieaugumu tīmekļa ziņu portālu vietnēs. Pētījumā, kura mērķis bija noskaidrot, vai interneta ziņu portālu lietotāju agresivitāte pandēmijas laikā ir saistīta ar ziņām par dažādiem Covid-19 pandēmijas aspektiem, tika secināts, ka portālu lietotāji agresīvi komentē ar Covid-19 saistītās ziņas, tomēr pandēmijas informācija veido aptuveni pusi no visagresīvāk komentētajām ziņām. Verbālā agresivitāte tīmekļa komentāru vidē

³¹ Rožukalne et al. 2020b.

ir sastopama, ja komentētāji negatīvi reaģē uz konkrētām ziņām par pandēmijas gaitu, tomēr šīs reakcijas nepalielina kopējo agresivitātes līmeni. Tas arī nav saistāms ar pandēmijas ieilgušo gaitu un sabiedrības satraukuma līmeni³², daudzām ikdienas neērtībām, kas varētu izraisīt lielāku sociālo spriedzi, indivīdu dusmas un aizkaitinājumu, kuru ar IAI palīdzību varētu fiksēt ziņu portālu komentāru vidē.

Vērtējot šos datus, var izteikt pieņēmumu, ka Latvijas iedzīvotāju agresivitāte, ko izraisījusi Covid-19 pandēmija, izpaudusies citās platformās, piem., sociālo mediju vidē vai

sadzīvē. No otras puses, šī pētījuma dati ļauj secināt, ka verbālā agresivitāte ir veidojusies ilgākā laikā un portālu komentāru vietnēs izpaužas kā iemācīta mediju lietotāju uzvedība, veidojot digitālās publiskās sfēras raksturu. Tomēr šajā pētījumā nav pietiekamu datu, lai varētu nodalīt komentētāju agresīvu reakciju uz notikumiem ziņās un faktorus, kas varētu raksturot komentēšanas kultūras aspektus. Tāpēc galvenais secinājums ir šāds: lai gan verbālā agresivitāte latviešu valodā pieaugusi pandēmijas otrās ārkārtas situācijas laikā 2021. gada pavasara mēnešos, tomēr salīdzinājumā ar citu periodu datiem pandēmijas apstākļi nav nozīmīgi mainījuši komentētāju verbālās agresivitātes līmeni.

³² Kantar 2021.

VĒRES

- Barnes, R. et al. (2018) Personality and online news commenting behaviours: uncovering the characteristics of those below the line. *Media International Australia*, 169, 1, 117–130. doi: 10.1177/1329878X18798695.
- Barometrs (2021) Par projektu. Pieejams: <http://barometrs.korpuss.lv/?from=2020-04-14&to=2021-04-14&site=lv&section=about> (12.04. 2021.).
- Centrālā statistikas pārvalde (2020) Desmit gados interneta pieejamība mājāsaimniecībās pieaugusi par 30%. Pieejams: <https://www.csb.gov.lv/lv/statistika/statistikas-temas/zinatne-ikt/datori-internets/meklet-tema/2775-iedzivotaju-interneta-lietosanas-paradumi> (05.05.2021.).
- Gemius (2020) Gemius: Martā ievērojami pieaugusi TOP 20 populārāko portālu auditorija. Pieejams: <https://www.gemius.lv/all-reader-news/gemius-marta-ieverojami-pieaugusi-top-20-popularako-portalu-auditorija.html> (01.05.2021.).
- Habermas, J. (1989) *The Structural Transformation of the Public Sphere*. Cambridge, Massachusetts : The MIT Press.
- Humprecht, E.; Hellmueller, L.; Lischka, J. A. (2020) Hostile Emotions in News Comments: A Cross-National Analysis of Facebook Discussions. *Social Media + Society*. doi: 10.1177/2056305120912481.
- Jenkins, H. et al. (2009) *Confronting the Challenges of Participatory Culture: Media Education for the 21st Century*. Chicago : MacArthur Foundation.
- Juarez Miro, C. (2020) The comment gap: Affective publics and gatekeeping in The New York Times' comment sections. *Journalism*. doi: 10.1177/1464884920933754.
- Kalogeropoulos, A. et al. (2017) Who Shares and Comments on News?: A Cross-National Comparative Analysis of Online and Social Media Participation. *Social Media + Society*. doi: 10.1177/2056305117735754.
- Kammer, A. (2013) Audience Participation in the Production of Online News: Towards a Typology. *Nordicom Review*, 34, 113–126.
- Kantar (2020) 41% strādājošo atzīst, ka Covid-19 pandēmijas apstākļi ir ietekmējuši viņu emocionālo labsajūtu. Pieejams: <https://www.kantar.lv/41-stradajoso-atzist-ka-covid-19-pandemijas-apstakli-ir-ietekmejusi-vinu-emocionalo-labsajutu/> (10.05.2021.).
- Kantar (2021) Sabiedrība ir nogurusi no pandēmijas radītajām sekām un jūtas aizvien brīvāk. Pieejams: <https://www.kantar.lv/sabiedriba-ir-nogurusi-no-pandemijas-raditajam-sekam-un-jutas-aizvien-brivak/> (10.05.2021.).
- Kleinberga, V. et al. (2020) Sabiedrības zināšanas par COVID-19 un uzticēšanās informācijas avotiem. Projekta papildu rezultāts Nr. 34, 111–133. Pieejams: https://www.rsu.lv/sites/default/files/imce/Projekti/VPP_COVID/34_zinojums_final.pdf (21.02.2021.).

- Kumpel, S.; Unkel, J. (2019) Negativity Wins at Last: How Presentation Order and Valence of User Comments Affect Perceptions of Journalistic Quality. *Journal of Media Psychology*, 1–20.
- Luck, J.; Nardi, C. (2019) Incivility in user comments on online news articles: Investigating the role of opinion dissonance for the effects of incivility on attitudes, emotions and the willingness to participate. *SCM Studies in Communication and Media*, 8, 3, 311–337. doi:10.5771/2192-4007-2019-3-311.
- Masip, P.; Suau-Martínez, J.; Ruiz-Caballero, C. (2018) Questioning the Selective Exposure to News: Understanding the Impact of Social Networks on Political News Consumption. *American Behavioral Scientist*, 62, 3, 300–319. doi: 10.1177/0002764217708586.
- McDermott, L. (2018) Online news comments as a public sphere forum: Deliberations on Canadian children's physical activity habits. *International Review for the Sociology of Sport*, 53, 2, 173–196. doi: 10.1177/1012690216644444.
- Miller, M. B.; Qian, X.; Barnett, B. (2016) Commenter anonymity affects reader perceptions. *Newspaper Research Journal*, 37 (2), 138–152. doi: 10.1177/0739532916648959.
- Naab, T. K.; Kalch, A.; Meitz, T. G. (2018) Flagging uncivil user comments: Effects of intervention information, type of victim, and response comments on bystander behavior. *New Media & Society*, 20, 2, 777–795. doi: 10.1177/1461444816670923.
- Rauchfleisch, A. (2017) The public sphere as an essentially contested concept: A co-citation analysis of the last 20 years of public sphere research. *Communication and the Public*, 2, 1, 3–18. doi: 10.1177/2057047317691054.
- Rožukalne, A. et al. (2020a) COVID–19 ziņu uztvere. Projekta papildu rezultāts Nr. 34, 149–167. Pieejams: https://www.rsu.lv/sites/default/files/imce/Projekti/VPP_COVID/34_zinojums_final.pdf (21.02.2021.).
- Rožukalne, A. et al. (2020b) Agresivitātes līmenis interneta ziņu portālu komentāros. Projekta papildu rezultāts Nr. 34, 168–175. Pieejams: https://www.rsu.lv/sites/default/files/imce/Projekti/VPP_COVID/34_zinojums_final.pdf (21.02.2021.).
- Ruiz, C. et al. (2011) Public Sphere 2.0?: The Democratic Qualities of Citizen Debates in Online Newspapers. *The International Journal of Press/Politics*, 16, 4, 463–487. doi: 10.1177/1940161211415849.
- Salter-Townshend, M.; Murphy, T. B. (2014) Mixtures of biased sentiment analysers. *Advances in Data Analysis and Classification*, 8, 85–103.
- Soffer, O. (2017) Assessing the climate of public opinion in the user comments era: A new epistemology. *Journalism*, 20, 6, 772–787. doi: 10.1177/1464884917714938.
- Spyridou, L.-P. (2019) Analyzing the active audience: Reluctant, reactive, fearful, or lazy?: Forms and motives of participation in mainstream journalism. *Journalism*, 20, 6, 827–847. doi: 10.1177/1464884918784733.
- Stainback, K.; Hearne, B. N.; Trieu, M. M. (2020) COVID-19 and the 24/7 News Cycle: Does COVID-19 News Exposure Affect Mental Health? *Socius*. doi: 10.1177/2378023120969339.
- Su, L. Y.-F. et al. (2018) Uncivil and personal?: Comparing patterns of incivility in comments on the Facebook pages of news outlets. *New Media & Society*, 20, 10, 3678–3699. doi: 10.1177/1461444818757205.
- Weber, P. (2014) Discussions in the comments section: Factors influencing participation and interactivity in online newspapers' reader comments. *New Media & Society*, 16, 6, 941–957. doi: 10.1177/1461444813495165.
- Wilhelm, C.; Joeckel, S.; Ziegler, I. (2020) Reporting Hate Comments: Investigating the Effects of Deviance Characteristics, Neutralization Strategies, and Users' Moral Orientation. *Communication Research*, 47, 6, 921–944. doi: 10.1177/0093650219855330.